ÎNTRE STRĂINĂTATE ȘI ROMÂNIA – DILEMA UNEI GENERAȚII

Autor: Claudia Tănăsescu | 29 mai 2022

(*Fragment din cartea „M-am întors acasă”, Claudia Tănăsescu, Editura Faninu, 2021*)

În iarna lui 2011, mă întorceam în România după ce locuisem aproape șapte ani în străinătate. Atunci toată lumea mă întreba „De ce te-ai întors?!”, de parcă făcusem greșeala vieții mele, mai ales că veneam din Bruxelles și lăsasem în urmă un job la Comisia Europeană.

Nu vreau să argumentez că a trăi în România este cea mai bună opțiune de pe Pământ. Nici nu vreau să idealizez România sau alegerea mea de a mă întoarce în țară. Dar, încercând să răspund la întrebările complexe – „De ce te-ai întors în România?” și „De ce ai plecat în străinătate” –, cred că dau glas uneia dintre marile dileme ale generației mele (sunt născută în 1977).

Până la 30 de ani am bifat toate oportunitățile de plecare în străinătate pentru studenți și tineri apărute după revoluție: bursă Erasmus în Italia, stagiu de lucru prin AIESEC în Cehia, stagiu de practică la Comisia Europeană în Bruxelles, după care am rămas să lucrez în continuare acolo.

Am oscilat între lumi, între străinătate și România, și m-am tot întrebat unde e locul meu mulți ani până să mă întorc definitiv în România. Poate că nehotărârea aceasta, nesiguranța de sine și sentimentul de a nu se regăsi fac parte din povestea tipică a generației mele, care nu prea a știut încotro să o apuce. Nu vreau să dau vina pe timpuri, nu vreau să mă consider o victimă a istoriei, dar noi am fost prinși între două lumi atât de diferite, cea dinainte și după Revoluția din 1989. La revoluție eram niște copii, dar totuși destul de mari pentru a fi apucat să ne formăm într-o lume care apoi a fost dărâmată din temelii, iar reconstrucția ei încă durează. Am copilărit în comunism, ne-am maturizat în tranziție și am devenit adulți în capitalism. Libertatea a venit cu un

preț mare și cu multă confuzie. Poate că părinții noștri au plătit și mai mult decât noi prețul acestei libertăți.

Iar noi, copiii de atunci, am crescut oscilând între nostalgie și revoltă; între exuberanța libertății care ne-a deschis toate drumurile în exterior (sau cel puțin drumurile care ne erau închise înainte) și rătăcirea interioară; între opțiuni practic nelimitate și lipsa discernământului de a alege, dar și neputința de a urma până la capăt o alegere făcută; între valorile și bogăția lumii așa-zise libere, pe care le doream cu ardoare, și neadaptarea la ele; între dorința de a arunca la gunoi, la grămadă, cu furie, tot ce ținea de „lumea veche” și încercarea de a recupera niște valori și modele bune, în spiritul cărora am crescut, și de a trăi conform lor în societatea nouă, de după revoluție, care părea lipsită de orice valori de multe ori; dar poate cel mai mult am oscilat între a pleca în străinătate și a rămâne (sau a ne întoarce) în România, ca opțiuni de viață. Era o nouă lume care și-a deschis porțile, însă noi nu eram pregătiți pentru ea. Eu, cel puțin, simt că nici acum nu sunt. Dar a trebuit să navighez cumva aceste ape tulburi atât exterioare, cât și interioare.

Poate că nici acum nu pot răspunde exact la întrebarea „de ce te-ai întors?”. Dar cu siguranță pot spune de ce *nu* m-am întors. Nu m-am întors în România sperând că mă va aștepta cineva cu brațele deschise la pregătirea mea. Nu m-am întors așteptând să fiu plătită ca dincolo. Nu m-am întors sperând că voi schimba radical ceva în România. Nu m-am întors pentru că în țară era „lapte și miere” (dimpotrivă!). Nu m-am întors ca să intru în politică, într-un ONG (nu e potrivit cu firea mea, din păcate) sau ca să protestez cu ură și vorbe mari. Nu m-am întors ca să mă dau drept model. Nu m-am întors ca să stau izolată și să fiu fericită în coconul confortabil al superiorității mele (intelectuale sau financiare).

Uneori mă simt vinovată că nu mă implic mai mult în viața orașului, a țării. Aș vrea ca întoarcerea mea (și viața mea) să aibă impact, să se vadă, să schimb lucrurile în bine. Dar poate că e destulă mândrie în gândul acesta. Știu că nu pot face nicio revoluție în exterior până nu fac o revoluție în interiorul meu. Poate că ar fi mai bine să încerc să-mi dau seama care e rostul meu (și nu trebuie să fie ceva grandios) și prin ce pot contribui eu în mod specific la îmbunătățirea lumii din jur.

Uneori mă gândesc că poate dilemele omului au fost dintotdeauna aceleași, indiferent de timp și loc, oscilând între marile întrebări care ne determină viața:

Cine sunt eu?

Care e rostul meu pe lume?

Care sunt talanții mei și cum pot să-i înmulțesc?

Cum pot iubi mai mult?

Ce este adevărul? (recunosc, am „plagiat” ultima întrebare)

Până la urmă, poate că eu sunt prea mică pentru a conta. Poate că întoarcerea mea și viața mea nu va avea niciodată nu știu ce impact. Dar mă încăpățânez să cred că încercând (și eșuând de multe ori) să trăiesc integru, cu onestitate, curaj și credință, încercând să-mi fac curățenie în viață și în mine pentru a fi un om întreg și autentic, încercând să merg spre ceilalți cu dragoste, chiar atunci când ei nu mi-o arată (ce utopie, nu?), încercând să-mi urmez vocația, dând tot ce pot din sufletul meu și din experiența personală și profesională acumulată de-a lungul anilor, chiar și atunci când lucrurile merg prost în jurul meu (sau mai ales atunci), aceste acțiuni vor conta. Chiar dacă nu se vede imediat. Chiar dacă va fi la o scară mică. Chiar dacă eu nu voi ști vreodată. Poate că viața mea va fi doar un fir de nisip printre alte milioane care se vor așeza la fundația unei construcții. O construcție bună (sper), pe care eu nu voi apuca să o văd. Dar e o construcție care e (în) România, ci nu în altă parte.

Oare sufăr de idealism când spun lucrurile astea? Când sper că dacă fiecare din noi ar face asta, s-ar vedea diferența la nivelul unei țări? Se prea poate.

Și poate că întotdeauna așteptăm o schimbare din exterior, o salvare de sus, de la conducătorii noștri. Da, avem nevoie de lideri buni, de modele bune, dar e nevoie să devenim noi înșine, fiecare din noi, modele de urmat. Să tindem măcar spre asta. Contează schimbarea pe care o facem fiecare în sinele nostru, în acțiunile noastre, în lumea din imediata noastră apropiere.

De aceea, nu pot să fiu de acord cu atitudinea de dispreț, violență și sictir care răzbate din atitudini și discursuri de tipul: ne meritățm soarta, totul e un dezastru în țara asta, Românica, ce să-i faci?!; românii sunt mitocani, hoți, nepoliticoși, agresivi, oricum totul e naspa, așa că ce mai contează dacă arunc și eu hârtia asta aici sau dacă fac micile mele învârteli. Dar contează! Până la urmă românii suntem… noi, adică eu și tu, prietenii și vecinii noștri, nu sunt doar „ceilalți”, nu sunt doar politicienii și nu doar ceilalți trebuie să se schimbe sau să schimbe ceva în jur pentru a ne fi mai bine. Nu vorbesc de soluții globale, ci de cele mai mici gesturi de zi cu zi, în familiile noastre, la locul de muncă, pe stradă, în relațiile cu ceilalți.

Nu vreau să devin sentimentală și să închid ochii la problemele mari din jur sau să cred că totul se poate rezolva de la nivel individual. Din păcate și în mass media există un curent care alimentează atitudinea de denigrare a României și a valorilor pe care (totuși) le avem, în paralel cu exaltarea în fața a tot ce înseamnă „dincolo”.

Nu cred că România este cea mai bună țară de pe pământ. Nu o privesc prin ochelarii roz, nu e acel loc perfect și idilic. Oricum, cine caută așa ceva pe pământ va fi veșnic nefericit. Și acum sunt dezamăgită în mod constant de politicieni, de oamenii slabi care ne conduc, de lipsa de verticalitate și onoare a clasei politice (sunt și excepții, e

adevărat, dar uneori nu știu dacă avem guvern sau nu, ce partid e la guvernare sau dacă asta mai înseamnă ceva, la câte alianțe fără coloană vertebrală s-au făcut), de interesul personal care domină deciziile naționale, de dorința de câștig imediat care ne face să călcăm în picioare orice (natura, patrimoniul, oamenii, principiile, etc.), de faptul că urmăm așa de ușor orice model vine din afară și nu ne dăm seama ce valori avem aici, de legile care îi apasă pe cei mici și îi favorizează pe cei mari. Mă doare sărăcia și lipsa de perspectivă în care trăiește o mare parte din populație. Mă afectează violența verbală, inclusiv pe Internet, climatul de ură și agresivitate, de lascivitate și micime sufletească care ajunge la mine, deși nu mai am televizor de mulți ani. Mă doare până și când văd gunoaie aruncate la întâmplare pe stradă, în natură, peste tot unde am călătorit în țară. Mă doare hoția și minciuna. Mă doare nepăsarea față de celălalt.

Însă în ciuda a tot răul care există în țară, *aleg* să văd binele, aleg să cred în bine. Și mai ales, vreau să contribui și eu la acest bine. Din păcate, cred că e nevoie de un sacrificiu din partea liderilor, dar și din partea noastră, a fiecăruia, pentru ca lucrurile să se schimbe în bine în țară. Am văzut asta în decursul istoriei, că cei care au ales binele țării și al oamenilor ca scop personal și politic, mai presus de interesele personale, nu au avut o viață ușoară. Dar cine vrea să-și asume această jertfă? Nici eu nu știu dacă vreau, dacă pot. Pentru că vreau să trăiesc bine *acum*.

Pe de altă parte, e greu să trăiești în România, te poate doborî, îți poate tăia aripile, inițiativele și bunele intenții, te poate acri, eroda și demoraliza. De mai bine de zece ani de când m-am întors în România am încercat să construiesc ceva, de cele mai multe ori în ciuda „sistemului”, am încercat să mă ridic de fiecare dată când am căzut, să-mi păstrez speranța nu doar pentru mine, dar și pentru alții. Recunosc că uneori am obosit, uneori m-a ajuns și pe mine, uneori am fost doborâtă. Dar poate că am fost doborâtă de neputințele mele, poate că adevărata luptă nu e cu sistemul, ci cu mine însămi.

Simt că aici m-am uzat mai mult, mai repede decât în străinătate (deși nu pot ști cu siguranță cum ar fi fost dacă aș fi rămas dincolo, nu pot estima uzura sufletească mult mai subtilă a înstrăinării pe care o simțeam dincolo). Aici suntem încă la nivelul de supraviețuire în multe domenii care dincolo funcționează perfect, trebuie să facem un efort zilnic pentru a mișca resorturi ale sistemului care dincolo funcționează de la sine. Deseori mulți dintre noi (inclusiv eu) ne zbatem de la un salariu la altul. Nu am alergat niciodată să mă îmbogățesc în străinătate, dar știu ce înseamnă lejeritatea traiului oferită de un salariu decent. Aici suntem asaltați zilnic de corupție, meschinărie, minciună, nepăsare, furt, nesiguranță, cloacă. Climatul acesta mă influențează, chiar și fără să vreau. Dar știu că pentru orice alegere trebuie să plătești un preț, iar eu eram dispusă să plătesc prețul acesta de când m-am întors. Asta nu mă împiedică să sper și să-mi doresc ca viața aici să fie mai ușoară.

Acum, de multe ori când mă întâlnesc cu prieteni români plecați de mulți ani în

străinătate, îmi dau seama că și ei s-au schimbat, și eu m-am schimbat. E ceva foarte subtil și greu de definit. Aș spune că ei au dobândit o lejeritate, o relaxare (asta nu înseamnă că ei nu au probleme, dar sunt altele), care nouă, celor care am rămas aici, ne lipsește – aici suferim deseori de încrâncenare, uzură, resemnare. Poate că ei au devenit mai germani, francezi, canadieni, belgieni, iar eu am devenit mai româncă. Până la urmă locul în care trăim își lasă amprenta asupra noastră.

Pe de altă parte, de mai mulți ani s-a cam prăbușit mitul societăților vestice care erau etalonul dezvoltării și siguranței. Au apărut atâtea probleme neprevăzute: criza refugiaților, atentate teroriste, amenințarea extremiștilor, dezintegrarea naționalităților și a democrației, aberațiile corectitudinii politice și, în ultimii doi ani, pandemia cu tot arsenalul ei de restricții: frică, minciună, moarte, incertitudine, izolare, care ne-a lovit din plin pe toți, oriunde am fi locuit. Iar acum e războiul care ne bate la ușă. Nu mai e nici în străinătate „raiul capitalist” și nici în România nu mai e sărăcia din anii ‘90 care îndemnat milioane de români să plece peste granițe.

E ironic că ne dorim în România ca lucrurile să meargă „ca dincolo”, ca sistemul să funcționeze perfect, ca în țările așa-zise dezvoltate. Dar faptul că în România sistemul nu funcționează așa de bine ne lasă o libertate pe care poate nu reușim să o apreciem întotdeauna. Nu suntem așa strânși în șuruburi, într-un sistem care funcționează la perfecție (am trăit asta pe pielea mea). Cine știe până când va mai fi și asta.

Îmi aduc aminte de bancul cel mai cunoscut cu privire la România, bancul cu viermele care locuiește în rahat (mă scuzați) și nu vrea să plece de acolo, cu toate că ar putea locui într-un loc mai bun (de exemplu o cireașă sau într-o varză… de Bruxelles). Însă alege să rămână în rahat pentru că acolo e acasă și s-a obișnuit să trăiască acolo. Poate că e felul nostru, al românilor, de a face bășcălie de orice, dar nu cred în motivația aceasta. Cel puțin pentru mine nu este valabilă. Am ales în cunoștință de cauză România, nu din neputință sau inerție. Și, oricât de subiectivă aș fi, nu cred că aici trăim într-un rahat. Nici în străinătate nu e cireașa (de pe tort).

În România teoretic e bine să fii român, dar nimănui nu pare să-i placă asta. Unii dau înainte cu dacii, Nadia, Hagi, olimpicii și cred că suntem cea mai superioară și totodată cea mai defavorizată națiune de pe pământ. Alții spun, fatidic, că ne meritățm soarta. Unii români își fac și în străinătate mica lor „bulă”, mica lor Românie îmbunătățită, de unde-i privesc superior pe străini (dar și pe ceilalți români). Alții nu mai vor să știe că sunt români și încearcă din toate puterile să se integreze în noua lor țară. Unii iubesc România, dar o urăsc pentru că nu le oferă toate condițiile din străinătate. Alții fug de România (sau de ei înșiși?) în căutarea unei vieți mai bune, dar oriunde merg, poartă în ei o nostalgie și un dor după țară (și după tot ce au lăsat în urmă acolo), de care nu se vindecă niciodată. Cred că și eu m-am regăsit câte puțin în toate aceste ipostaze. Poate că acestea sunt semnele unei mari iubiri care ne determină viața, fie că o respingem, fie

că o îmbrățișăm.

Mi-aș dori să reinventez patriotismul. Poate că pentru noi, copiii „epocii de aur” a comunismului, patriotismul a fost pentru totdeauna întinat de limbajul de lemn al dictaturii și falsitatea care a denaturat toate cuvintele precum patrie, neam, naționalism, strămoși. Totuși, nu mă pot dezice de ele, oricât aș încerca. Ele mă definesc, fie că vreau, fie că nu vreau, oricât m-aș reinventa, oricât de departe aș pleca.

Nu pot răspunde exact la întrebarea „de ce te-ai întors?”, pentru că răspunsul e complex și nu e o decizie pe care să o poți lua în funcție de o listă pro și contra. Însă sunt convinsă în continuare că întoarcerea în România a fost cea mai bună decizie din viața mea și nu am regretat-o niciodată. Nu mi s-a părut că am pierdut ceva întorcându-mă, ci am câștigat… totul, adică pe mine însămi. Iar eu nici măcar nu sunt o poveste de succes, după toate standardele lumii. Dacă e s-o iau strict după criteriul financiar, profesional, material, în altă țară aș fi fost cu siguranță mai împlinită, aș fi avut o viață mai confortabilă, aș fi avut o carieră mai de succes, mi-aș fi permis mai multe. Dar aș fi fost întotdeauna un *străin*. Un străin care o duce bine.

Da, viața pe care o puteam avea în Occident era mai bună, dintr-un anume punct de vedere, dar nu era calea mea. Și poate că asta trebuie să subliniez cel mai mult: *calea mea.* Pentru că fiecare are calea sa și rostul său și sunt convinsă că pentru mulți acest rost este în străinătate. Nu știu de ce. Asta nu pot eu răspunde. Cum nu le pot spune celor plecați: veniți în România! E o decizie pur personală, pe care trebuie să și-o asume fiecare, cu tot binele și greul care decurg din ea.

Imagine: Unsplash